

Sociobiologi/evolutionspsykologi

Kritiken är tecken på intellektuell lättja

Per Heldal Finne studerar filosofi, särskilt biologins filosofi, i Bergen. Hans artikel i Ikaros 4/2006 är ett bra exempel på det rådande bisarra förhållandet mellan filosofi och naturvetenskaperna. Filosofin pretenderade länge på att lösa så gott som alla problem med hjälp av tankens makt. Efterhand har dess område och sociala beställning krympt: det finns allt mindre egentliga problem att lösa enbart med tankens hjälp. Filosofin kan inte längre berätta för oss hur världen är organiserad eller hur den har utvecklats. De senaste decenniernas filosofi har dessutom i regel vägrat följa med vad som sker inom naturvetenskaperna. När de gör det, vilket är välkommet, är det tyvärr för att varna omgivningen för allt det farliga som evolutionsteoretisk forskning kan leda till. Argumenten bygger till 99 procent på samma missvisande och ologiska läsningar som "progressiva" humanister sysslade med under sociobiologidebatten på 1970 och 80-talen. Att upprepa dem trettio år senare är intellektuell lättja kopplat med ett förtvivlat försök att främja den egna disciplinens betydelse.

Finne och **Dan Lolax** (som refererar en tidigare debatt om sociobiologin) avfärdar evolutionspsykologin och sociobiologin utan en enda källhänvisning. Uppenbart är dock att bådas förståelse av både evolution och evolutionspsykologi är minst sagt ytlig. Av mängden felaktiga påståenden kommenterar vi här bara en del.

Det stämmer att evolutionspsykologin har utvecklats från sociobiologin. På grund av att debatten på 70-talet blev så häftig och missvisande, har många valt att undvika ordet "sociobiologi". Men forskningsfältet har utvecklats och diversifierats. Förutom evolutionspsykologi har populationsgenetiken utvecklats starkt, och denna skiljer sig igen på flera avgörande punkter från **Cosmides** och **Toobys** programförklaring.

SJÄLVA SOCIOBIOLOGIN HAR också utvecklats dramatiskt under de senaste trettio åren. I sak har **Wilson** fått rätt: boken *The Triumph of Sociobiology* granskar hans programförklaring i ljuset av empirisk forskning från tre decennier. Vad angår kulturens roll, så finns det numera redan flera försök att begreppsligt och empiriskt införliva kulturens betydelse med evolutionen.

Finne verkar okunnig om denna

utveckling. Detta framgår med all önskvärd tydlighet när han (och Lolax) efterlyser empiri och påstår att det inte finns belägg för de evolutionspsykologiska påståenden. Vi uppmanar dem att ge ett enda konkret exempel på ett sociobiologiskt eller evolutionspsykologiskt påstående framfört i ett vetenskapligt forum som saknar empiri.

Lolax påstår till och med att vi "vet" att solidaritet inte är ett vetenskapligt problem, att våldtäkten inte har någon underliggande funktion, den är bara våldtäkt. Mycket filosofiskt, men inte särskilt belysande. Redan **Edvard Westermarck** visste bättre. Vitsigt är att där Lolax anser att det inte behövs något empiri ("vi" vet ju redan att solidaritet inte är någon vetenskaplig fråga), så efterlyser Finne mera empiri, utan att ta ställning till de hundratals forskningar som gjorts.

Men själva den genetiska egoismen då? Det är pinsamt att behöva undervisa en person som specialiserar sig i biologins filosofi! När **Richard Dawkins** myntade uttrycket "den själviska genen" ville han bara ge uttryck för idén att evolutionen bäst kan förstås ur genens synvinkel och inte som ett uttryck för artens fortbestånd eller individens intressen. Det finns faktiskt ingen teleologi undandömd, ingen ideologisk "gencentrist". Man måste bara förstå hur evolutionen fungerar, helt oberoende av hur den filosofiskt sett borde uttryckas. Den fundamentala utgångspunkten är att en organism har inbyggt i sig en "mekanism" att överleva och fortplanta sig. Kalla det "teleologi" och "egoism" om du vill, detta är ett faktum som inte faller på verbal avsky utan kräver hållbara, testbara alternativa teorier och empiriska bevis för att omkullkastas.

De levande organismerna har utvecklats genom det naturliga urvalet såsom **Darwin** beskrev det. Genom slumpmässiga genetiska förändringar av vilka några klarar sig i den givna omgivningen, några inte. Här kommer alltså interaktionen mellan omgivningen och organismen med. Överlevnad berodde på omgivningen: om förutsättningarna förändrades behövdes förändringar i organismen. Dawkins synsätt betyder inte alls att man "tror på psykologisk egoism", som Finne svävande anklagar "många av teorins anhängare" för att göra.

DET ÄR OCKSÅ fel att tro att det krävs neurologiska bevis för att kunna diskutera mentala moduler. Darwin utvecklade evolutionsteorin utan att känna till genernas existens. Generna kom med först med den så kallade neodarwinska syntesen från 1930-talet. Vi behöver fortfarande inga gener för att förklara hur evolutionen fungerar. Och vi behöver inga gener för att samla en mängd empiriska bevis för till exempel förekomsten av "theory of mind"-modulen: en kognitiv förmåga att förstå andra människors sinnessillstånd som utvecklas hos friska 3-4-åringar men inte hos autistiska barn.

Det motexempel som Finne erbjuder, att kulturen har utvecklats alldeles enormt medan det inte har hänt någon genetisk förändring är trivial. Genetiska förändringar har att göra med individer. Anser Finne faktiskt att människan som individ har förändrats enormt under de senaste 100 åren? Det beteende som sociobiologin sysslar med har snarare varit ganska stabilt under de senaste 10 000 åren. Mycket inom kulturlivet idag har fortfarande att göra med i synnerhet sexuellt urval. **Geoffrey Miller**, författaren till *The Mating Mind* (en rolig, uttalat feministisk och antirasistisk bok som lämpar sig för dem som får obehag om någon säger "biologi"), granskade nyligen i en artikel kön och ålder inom popmusiken. Män i 20-30-årsåldern dominerade starkt...

FINNES PÅSTÅENDE ATT evolutionspsykologin tagit ställning "för arvet mot miljön" är också felaktigt. Inga gener kan utvecklas utan omgivning och flera av de intressantaste genetiskt betingade beteendena är kontextbundna. Men när det gäller till exempel intelligens finns det entydiga belägg för att miljön inte kan påverka en individs intelligens mera än 30-40 procent av hela variationen. Intressantast är att genernas relativa vikt i samspelet ökar i dagens samhällen: då den sociala kontrollen är relativt svag styrs våra val mera av nedärvda personlighetsdrag och mindre av yttre tryck.

Lolax och flera andra evolutionskritiker nämner gärna **Gould** och **Lewontin**. Deras kritik var på intet sätt omvälvande för biologin. Mycket av deras påstådda bidrag var allmängods innan de presenterades, några poänger har haft betydelse, och i många avseenden högg de direkt i sten.

Finnes avslutning, att mycket av evolutionspsykologin är dålig ideologi eller pseudovetenskap, passar bättre på det slags tendentiösa biologiska filosofi som han bedriver. Kursfördringarna i biologins filosofi i Bergen behöver lite uppdatering från 70-talet.

JP Roos
Anna Rotkirch

